

גליון
באר
הבדשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בהר - בחוקותי

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בהר - בחוקותי

- בך ה' חסיתי - להיות תלוי במי שאמר והיה העולם.....ב
- ימעיט מקנתו - המסתפק במועט זוכה להרחבה בעוה"ב ובעוה"ז.....ו
- חביבין דבקבעתא - קביעת עיתים לתורה וסגולתה לפרנסה.....י
- בחוקותי תלכו - כל הליכות החיים בשביל שיוכל לעסוק בתורה ובמצוות.....יב
- והחזקת בו - להיות טוב ומיטיב לבריות.....טו

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת בהר בחוקות

מקטני אמנה ואבירי לב הרחוקים מצדקה מצד כי אין בטחונם בה'. ומה שמותר ליתן בריבית לעכו"ם לפי שכל עכו"ם חזקתו שהוא אלם וגולן אפילו אם הוא כבוש תחת ידך מכל מקום דרכו לבוא בעקיפין (היינו למצוא הדרך שלא לפרוע חובו), ואפילו אם ערבנונו בידו לעולם אינו בטוח לא בקרן ולא בריווח, ועל כן תמיד עיניו (של המלוה) נשואות אל ה' להצילו מידו וכו', ועל כן נסמכה מצוה זו לפרשת השמיטה כי גם טעם השמיטה הוא כדי שנשים ביטחוננו בה'.

ללמדנו, כי הגם שמחויב האדם בגזירת מלך לעסוק ב'השתדלות'⁸ לצורך פרנסתו, אך לא התירה התורה אלא באופן שיודע ומרגיש שאין זה אלא בהשתדלות גרידא, כלומר, שיודע שגם לאחר מעשיו

בן ה' חסיתי - להיות תלוי במי שאמר והיה העולם בפרשתן (בהר כה לו), 'אל תיקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלוקיך', נוראות מלמד ה'כלי יקר' (ר"ה אל תקח) לבאר מאי טעמא אסרה תורה 'ריבית', ומה נשתנה 'עסק' זה משאר משא ומתן שלא אסרתו תורה. וז"ל. וייל בתר טעמא, כי עיקר טעם איסור הריבית הוא לפי שהוא מסיר מידת הבטחון מן האדם, כי כל בעל משא ומתן עיניו נשואות אל ה' לפי שהוא מסופק אם ירוויח או לא, אבל הנותן בריבית ריווח שלו ידוע וקצוב, והוא סומך על ערבוננו שבידו - ומן ה' יסיר לבו. ומה שגם הלווה (שאצלו אין שייך טעם זה) עובר בלאו, לפי שהוא מחטיא את המלווה ומסירו מן מידת הביטחון, כנודע מדבר המלווים בריבית שרובם

א. אחרי נישואיו של הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע בהיותו כבן י"ד שנה היה סמוך על שלחן אביו הרה"ק רבי מרדכי זי"ע, והיה אביו נותן מידי יום ביומו לכלתו הרבנית של רבי שלומ'קה סכום כסף קצוב כדי מחייתם, יום אחד חשב רבי שלומ'קה לעצמו, הרי כל יהודי צריך להאמין בהש"ת שהוא זן ומפרנס לכל, אם כן אף להיות 'סמוך' על שולחן אבי איננו מן הראוי, וגמר בלבו שמהיום והלאה לא יקח עוד מעות מאביו, כי בוודאי ישלח לו הקב"ה מזונו מידו הרחבה והמלאה, והודיע לרבנית שמהיום תחדל מלילך לבית אביו לקחת את מנתם הקצובה. והנה, עברו הימים ולא היה לחם לאכול בבית, חשב רבי שלומ'קה לעצמו, שמא אינו מתנהג כשורה במה שאינו נוטל המטבעות מאביו, שהרי אף מה שקיבל מידי אביו אינו מ'קצבת' אביו, אלא הקב"ה קצב לו כן, ואם הקב"ה הוא ה'קוצב' לכל, מי התיר לו להתערב בעולמו של הקב"ה ולהחליט ממי יקבל מזונו. ומי התיר לו למנוע עצמו מלקבלו, ע"כ חזר בו וציווה לרבנית שתחזור לילך אל בית אביו דבר יום ביומו כדי לקבל את הסכום הקצוב לקנות בהם מזונותיהם, משנכנסה הרבנית אמר לה רבי מרדכי, רואה אני שלא הייתם כאן במשך כל שבוע העבר ע"כ אעניק לכם היום רובל (שלם) כדי פרנסת שבוע ימים.

באותה שעה באו שני חסידים בעלי פרנסה לקבל את פני הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע, בצאתם מן הקודש נכנסו גם אל בנו של הרבי שזה עתה נישא, ושוחחו עמו על דא ועל הא, ואף בירכו אותו בברכת 'מזל טוב' לרגל השמחה השרויה במעונו, ובתוך כך הוציא אחד מהם רובל כסף מכיסו, והבין רבי שלומ'קה שהלה רוצה להעניקו לו כ'דורון דרשה' לכבוד נישואיו, אלא שבמשך שיחתם היה הלה מעביר את הרובל מיד ליד הלך ושוב ומשפנה ללכת 'שכח' והניח את הרובל בכיסו, ונפרד ממנו לשלום. אדהכי והכי חזרה הרבנית ע"ה מבית אביו כשהרובל בידה... או אז אמר רבי שלומ'קה, שהראו לו מן השמים 'הנה, הרי שלך לפניך', הרובל היה מוכן עבורך מן השמים, ואילו לא שבת לשלוח את הרבנית היית מקבל את הרובל מיד החסיד שישב בביתך (ללא כל השתדלות, מצידך), וכבר הוציא את הרובל והחזיקו בידו לתיתו לך, אך בו ברגע שהרבנית קיבלה מאביך רובל, מיד שב הרובל האחר לכיסו של החסיד. ואף שלא כל אחד עומד במדרגה רבה ונשגבה זו (שלא לקחת מהנותן לנו), אבל, די לנו להשריש את האמונה שכל מה שאנו מקבלים מפלוני ומאלמוני אינו מידיהם אלא מידי הקב"ה, ו'נותנים' הללו אינם אלא כשליחים בעלמא, וממילא אין שום צורך 'להחניף' להם... אלא 'לבקש מא-ל-אכלם'. והעיקר, לדעת בשעה שמאן דהוא פסק מלתת

באר הפרשה - פרשת בהר גזוקות

לנו 'רובל', שלא לבכות ולא להתלונן עליו, כי לא פלוני נותן ולא פלוני לוקח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא נתן והוא לקח, ומה לך כי תלין על רעך, ומה לך כי יפלו פניך בדאגת הפרנסה.

פעם בא יהודי אחד לפני הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע והתאונן על פלוני שמשג את גבולו, בפתיחת חנות דומה לשלו בסמוך לחנותו, ונמצא הלה לוקח ממנו 'קונים'. תוך כדי דיבור המשיך היהודי לספר, ששמע על צדיק אחד מתלמידי הבעש"ט שחתך פיסת עץ משולחנו, טבל אותה במים ויוצא פרח ויגמול שקדים - פירות ואילנות מבלבלים. נענה הרבי ואמר לו, הנה, כל יהודי מחויב ב'אמונה', אלא שיש כמה וכמה דרגות באמונה, יש עניינים שמי שאינו מאמין בהם אמונה שלימה הרי הוא כופר ואפיקורוס, מאידך, יש עניינים שמותר לו לאדם להאמין בהם אבל אם אינו מאמין בהם לא ייחשב כאפיקורוס. ובכן, מה שאמרת בראשית דברך - שפלוני משיג גבולך, תדע לך שמחשבות כגון דא - אפיקורסות גמורה הם, כי יהודי מחויב להאמין ש'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה' (ביצה טז), ואי אפשר שפלוני יקח לו או ימעט ממנו ממה שנכתב לו בספר בראש השנה, ואין הפרנסה באה לאדם על ידי ה'קונים' כי אם על ידי קונה שמים וארץ. ואילו על הסיפורים שסיפרת על הצדיק - שהוציא פירות מעץ יבש, אולי כן ואולי לא - אבל ברור שמי שאינו מאמין בזה לא יקרא אפיקורס כלל וכלל (אלא צריך להאמין שאפשר שהיה כזה מופת).

וכך אמר רבי שלומ'קה ליהודי, מדוע 'הפכת את היוצרות' - לסיפור הלז הינך מאמין ללא כל עוררין, והינך מספר זאת בדחילו ורחימו, אף שאינך מחויב להאמין בזה כל כך. ולאידך, הינך זועק 'פלוני קיפח את פרנסתי', והרי טענה זו היא נגד ה'אמונה' הטהורה - שמחויב כל בר ישראל להאמין שהכל משמים, והכל בהשגחה, בזאת 'אבדה האמונה נכרתה מפיהם' (ירמיה ז כח), לא כך היא דרכה של תורה...

ב. 'דועים דברי חז"ל' (ב"מ עא.) על מלווי בריבית 'הם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו, וכותבין וחותרין - פלוני זה כפר באלוקי ישראל...' כלומר, כי כל הלוואה בריבית נערכת (ככל הלוואה) בפני עדים כשהסופר כותב שטר הלוואה, והעדים והלווה חותמין, נמצא שהם כותבים וחותרים שהוא כופר באלוקי ישראל רח"ל. פעם שאלו את הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, מדוע החמירו באיסור ריבית יותר משאר איסורים שבתורה לקרוא לעובר עליו ככופר באלוקי ישראל. ענה ה'חזון איש', כי מעיקרי היהדות היא האמונה בה' - שהכל קצוב מעמו, ולא תוסיף לו השתדלות יתירה אפילו בפחות משה פרוטה, והנה בא זה המלווה בריבית ומכריז כנגד יסוד היהדות - אינני מאמין שפרנסתי תבוא לי בהיתר ובהשתדלות ההכרחית, מסכים אנוכי לעבור איסור מן התורה להרבות את ממוני, ועוד מחזק את מעשיו ב'כתיבה וחתימה ועדים', על כן אין לך כופר בעיקר גדול ממנו... (מעשה איש ח"א קעח).

ביסוד הדברים ביאר המהרא"ל צינץ זי"ע (מלא העומר) האמור בפרשתו (בהר כה יד), 'אל תונו איש את אחיו, וברש"י, זו אונאת ממון, שהנה אמרו חז"ל (ב"ב י.) 'כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מר"ה', והיינו שכל קצבתו הקצבה לו לאדם אינה תלויה אלא בידי שמים, נמצא שהמאנה את חברו מכריח כביכול את הבורא להפסידו ממקום אחר - ע"י עלילות דברים או ע"י חולי ח"ו כדי שלא ירוויח באונאתו יותר מן הנגזר והנקצב לו (כנזכר שם במעשה דריב"ז, עיי"ש). ולכן אמר 'ויראת מאלוקיך', כי בהנהגתך הנך כביכול מכריח אותי להתנהג עמך במידת הדין להמיט עליך הפסד ממקום אחר.

כע"ז מתאמרא בשם הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע לבאר את דברי חז"ל (אבות ב ז) 'מרבה נכסים מרבה דאגה', כי אם נקצב לו לאדם שבמשך כל השנה ירוויח סך מיליון דולר, אך זה האיש השתדל יתר על המידה ובתחבולותיו להיות מרבה נכסים הרוויח שני מיליון דולר, והרי זה יותר מהסכום הנקצב לו, מיד גוזרים עליו מן השמים כמה וכמה דרכי הפסד - כדי שלא יעלה ממנו על הסך הנקצב לו מר"ה, אם על ידי נזקים שיהיו לו, ויעלו לו ממון רב, או על ידי רפואות חלילה, נמצא שזה המרבה נכסים יתר לפי מה שקצבו לו הרי הוא מרבה דאגה יתירה לעצמו, כי מן שמיא יוסיפו לו דאגות לאבד את אותו הממון שאינו מגיע לו בדיון. מספרים במליצה על אחד שגנב מחברו \$100, למחרת היום יצא הגנב אל השוק, החליק, נתקל ונשברה רגלו, פנה הלה אל הרופא שאכן טיפל ברגלו במסירות אין קץ, ודרש עבור זאת \$100 בדיוק. נענה הגנב 'בסכלותו, אה, הודו לה' כי טוב, ברוך שעשה לי נס במקום הזה, שוו בנפשכם, אילולא גנבתי ביום האתמול הללו מניין היו לי מעות לשלם לרופא... אך האמת תורה דרכה, כי רק מחמת שגנב המעות והרי 'כל מזונותיו קצובין' ואי אפשר שיהנה ממעות שלא נועדו עבורו, על כן שבר את רגלו להוציא מידו את המעות בעד צרכי הרפואה, ואילו היה שומר את עצמו מלקחת את שאינו שלו היה מרוויח עכ"פ שרגלו היתה נשאת שלימה.

באר הפרשה - פרשת בהר בהוקותי

ועבודתו עדיין הוא תלוי בחסדי ה' ובהשפעתו, וזקוק (ח"ו) לסייעתא דשמיא, וכגון מלווה בריבית - שבטוח הוא שהקב"ה יצוה עליו את ברכתו לתת לו אכלו הוא בריבוי כספו, הרי השתדלות כזו אסורה היא בעתו, אך אם מרגיש שהוא 'מסודר' ושוב אינו צריך בתכלית.

ג. ודע כי הרגשה זו שהוא תלוי בהקב"ה, ו'מבלעדי עוזך ועזרתך אין אין עזרה וישועה', היא מקור הברכה, שכאשר האדם מאמין ומרגיש שאין שום אדם בעולם שיכול לעזור לו אזי הקב"ה מושיעו מכל צרתו. וכך ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע בהא דכתיב בפרשתו (בהר כה כו) 'ואיש כי לא יהיה לו גואל והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו', וז"ל, ר"ל מי שמדמה בנפשו שאין לו גואל מכל בני אדם כי משליך יהבו על ה', יהיה נפשו סמוך ובטוח כי סופו והשיגה ידו ונגאל. עכ"ל.

וכן הרחיב בזה הנצי"ב (בהעמק דבר) 'דבא הפסוק להורות לנו דרך מוסר, כי זה שלא יהיה לו גואל יבא לידי כך שתשיג ידו, דמי שיש לו גואל והוא בוטח עליו מסיר בטחונו מה', מה שאין כן, אם אין לו על מי לסמוך הרי הוא חוסה בו יתברך, והקב"ה יודע חוסי בו וממציא לפניו כדי גאולתו'.

וכך ביאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בהאמור בפרשתו (בחוקותי כו ג-ד), 'אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעיתם'. כי זה כלל גדול בהשפעת הפרנסה, שככל שתגדל אמונת האדם שאין הפרנסה תלויה במעשיו ו'בכשרונותיו הנפלאים' אלא הכל בידי שמים ובגזרת עליון, כך יפתחו בפניו שערי הפרנסה בהרחבה, וישפיע עליו הקב"ה מידו המלאה הפתוחה והקדושה, לעומתו המדמה בנפשו לומר כי כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה, ואף חכמתי עמדה לי, הרי הוא מרחיק מעליו את שפע הפרנסה, ומעתה יתבאר היטב 'אם בחוקותי תלכו', שהלא 'חק' מרמז על הפרנסה (ביצה טז). ואם תאמינו כי ה'חק' והפרנסה הוא ממני והם בחוקותי, אזי ונתתי גשמיכם בעיתם ויתמשך עליכם הפרנסה תמיד.

ואין הדברים אמורים דווקא כלפי מזונותיו של אדם, אלא כך הוא בכל ענייניו של אדם, התולה הצלחתו במעשיו ידיו הרי הוא סותם ח"ו על עצמו שערי ההצלחה וסייעתא דשמיא. ובזה ביארו מה דאיתא בגמ' (ברכות ח.) 'במערבא (בארץ ישראל), כי נסיב אינש אתתא (כאשר אדם נושא אשה) אמרי ליה הכי, מצא או מוצא, מצא דכתיב (משלי יח כב) מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', מוצא דכתיב (קהלת ז כו) ומוצא אני מר ממות את האשה', ובפשטות הכוונה ששאלו אותו אודות האשה אשר לקח האם טובה היא או רעה. ורבו התמיהות בדברי הגמ', מניין לו לחתן לידע תיכף נישואיו בטיב 'מקחו', ובכלל, איזה פנים יש לדבר הזה - לשאול את החתן כבר במשתה נישואיו או באמצע ימי ה'שבע ברכות', חתן לעבן, האם יש לך 'שלום בית'... ועל הכל קשה, כי היה צריך לומר במערבא שאלי - מלשון 'שאלה' ולא במערבא אמרי. ובעיקר יש לתמוה לאיזה צורך שאלו אותו 'שאלה' דחופה ונחוצה כזאת... ומה נפקא מינה יש להם, ומפני מה נקבע מעשה זה לדורות בתוך דברי הגמ' הקדושה [ועיין עוד ב'חפץ חיים' (כלל א סק"ג)] מה שדן בדברי הגמ' מצד איסור לשון הרע].

אלא כך ביאור הדברים, שאכן לא באו לשאלו כלל אלא אמרו לו עצה טובה והדרכה ישרה לכל ימי חייו, שהאומר 'מוצא אני' - כלומר, אני מצאתי את השידוך כי פניתי לשדכנים וידעתי כיצד לחפש... וכיו"ב, גם בחכמתי אבנה בית נאמן אזי סופו של דבר שמן השמים אין מסייעים בידו עד של"ע נהפכת היא למר ממות... לעומתו האומר 'מצא בלא להוסיף אני', אלא יודע שמהשמים זימנו לו 'מציאה' כשירה, מובטח לו כי מצא טוב ויבנה ביתו בטוב ובנעימים ויפק רצון מה'.

ביסוד זה היה מבאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע מנהג ישראל, אשר בטרם יצא חתן לעמוד תחת החופה מוציאים מכיסי בגדיו כל מה שיש בתוכם, כי באו להשריש בחתן העומד לצאת 'לחיים', התבונן ושים על לבך היטב, כי אין לך משלך כלום... ואל תחשוב חלילה כי בכוחך הגדול ובחכמתך וכשרונותיך הנפלאים תוכל להצליח בחיים, אלא תזכור היטב שאין לאדם שום כח משלו, ותמיד נזקק הוא לחסדי המקום ב"ה, והכרה זו היא ה'מפתח' להצליח בכל אשר תפנה.

ד. פעם נכנס הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל אל ביתו של 'המשגיח' הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל, וראהו היאך שהוא מלא שמחה עילאה, וישאלהו ר' שלום לשמחה מה זו עושה, פתח ר"י וסיפר לו, שבשנים מקדם היה משמש כמשגיח בישיבת מיר שבליטא, ומחמת הדחקות והעניות ששררה שם היה מילתא דשכיחא שלא קיבל את משכורתו הזעומה בסוף החודש, ובכהאי גוונא היה מתחזק באמונתו ומתפרנס מאמונתו, כמו שנאמר 'שָׁכַן אֶרֶץ

ביוצא בדבר מצינו כבר ברד"ק המבאר בדברי מרמה שאמר לבן ליעקב 'נקבה שכרך עלי ואתנה וכו', ויאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה וגו' (בראשית ל כח-לא), וביאר הרד"ק (ר"ה לא) שיעקב השיבו 'לא תתן לי שום דבר קצוב בשברי, אלא יהיה שברי דרך מקרה ושובת הא-ל כמו שיזמין לי'. והיינו שלבן הארמי 'ביקש לעקור את הכל' - לעקור ולהרחיק את יעקב אבינו מצורו וקונו, כיצד יעשה זאת - מצא לו טכסים, כשתהיה

פרנסתו של יעקב בשכר קבוע, או לא יהיה בהרגשה שפרנסתו תלויה בידי שמים, ולא ירגיש עצמו תלוי בה'. אבל, יעקב אבינו לא אבה לשמוע לו, וענהו שאינו רוצה בשכר קבוע, שהרי בזה יסמוך על 'משכורתו' הקצובה והמסודרת, ויתמעט במחוננו בה', אלא שכרו יהיה תלוי במה שיגזור הבורא מידי יום ביומו מה ילדו הכבשים עקודים נקודים או ברודים, ועי"ז יהיה תלוי בבורא ית"י וישא עינו למרום בכל עת ובכל שעה'.

וְרָעָה אֲמוּנָה - איך האב זיך געשפייזט מיט אמונה' (הייתי מתפרנס ומזין עצמי ע"י האמונה), והנה עתה לאחר שעלה לארץ הקודש הציע לו הגאון ר' יוסף שלמה כהנמן זצ"ל גאב"ד פוניבז' שיבוא לשמש כמשגיח בשיבתו, והבטיח לו מתן שכרו בצדו בעין יפה, באותה שעה שקלתי לקבל את המשרה, אך חששתי תמיד מה יהא עם האמונה, כי לתומי חשבתי שהוא משופע בנכסים ואין אצלו מחסור של כסף, ואם ישלם לי את המשכורת מדי חודש בחודשו לא אזכה עוד לסמוך ולבטוח בהשי"ת, אך עתה שמח אני, שהרי הנני נמצא כבר שמונה חודשים בעבודתי ב'שיבה', ובנתיים כל משכורתי היא 'אמונה' כמו בליטא... לכן אין קץ לשמחתי, כי איך לא אשמח כמוצא שלל רב, על שחזרתי לחיות מאמונה...

ויש מוסיפים עוד בפירוש הכתוב 'שכן ארץ ורעה אמונה', שגם אם הינך 'שוכן בארץ' בגוף ובנפש ובכל הפירושים עדיין רעה אמונה...

ה. וכה היה אומר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע, מיר האבן זייער ליב (אנו אוהבים מאוד) שאברך נושע בן או בבת תיכף לתקופת השנה לאחר נישואיו, שהרי מדרכו של עולם, בעת שחסר לו לחם או דבר אחר בביתו מיד ירוץ לבית חמיו לקחת משם די מחסורו אשר יחסר לו... אכן לאחר שכבר זכה בברכת הבנים הרי אינו ממחר כל כך לרוץ אל ה'שווער' כי כבר אינו 'בן חורין' אלא תינוק תלוי בו ופעמים שחושש לצאת עמו מפני הצינה או מפני החמה, ומכיון שאין לו למי לפנות, הנו מוכרח הוא לתלות עיניו במרום ולבקש מאביו שבשמים שיזמין לו צרכיו, ואין טוב לו לאדם מאשר להיות תלוי במי שאמר והיה העולם.

ו. ולדין ייאמר צא נא השדה ושאל את הבריות מה הם אומרות, מהי הברכה שהאדם מן השוק מברך את עצמו, והכל יענוך - לכשיכנס לחשבון הבנק שלהם בכל חודש ביום מסוים בחודש כך וכך מעות אז אדע כי ערבה שנת, לזה בא יעקב אבינו ומכחישם, כי טובתו וחיותו של אדם כשיזכור בכל עת ויחיה תמיד בהרגשה כי הוא סמוך על שולחן אביו שבשמים - 'שעשה לי, העושה לי כל צרכי'... גם ירוויח בזה, שחיוו יהיו תמיד שלווים ושקטים, שהרי פעמים נופל על האדם הוצאה בלתי צפויה מראש, אם אינו חי אלא על משכורתו הקבועה הרי הוא מאבד עשתונותו כש'משהו' זז ממקומו, אבל החי על חסדי הבורא מה לו עשרת אלפים ומה לו מאת אלפים - היד ה' תקצר, כי 'לי הזהב ולי הכסף', אין לו אלא לפנות אל אביו שבשמים לבקש מאתו כל הצטרכויותיו והם כבר בדרך לביתו. וללמד גם למי שמשכורתו קבועה לחיות ולדעת שבאמת הוא תלוי בחסדי הבורא יתב"ש בכל חודש מחדש.

פעם אמר יהודי לרבו כי הוא מרגיש עצמו תלוש... כי מעבידיו זורקים אותו חדשים לבקרים, ובכל 'שני וחמישי' הוא עובד במקום חדש, פעם ב'קביעות' ופעם כ'ממלא מקום' - ופעמים רבות הנו מסובב בחוסר מעש - ואני אנה בא. א"ל וכי 'תלוש' אתה, מעולם לא ראיתי אדם מחובר כמוך, כי אינך סומך כלל על מעשי ידך אלא הנך מחובר לבורא כל עולם באשר עיניך תלויות השמימה בכל עת ובכל שעה...

וכבר אמרו בדרך צחות, אולי לכן מקבלים אותם השכירים מדי חודש 'תלוש משכורת' (Paycheck), לרמז שע"ז אפשר ח"ו להיות 'תלוש' מאמונתו בהקב"ה, אם ח"ו יתחיל לסמוך על ה'תלוש' הקבוע שיבוא בעתו ובזמנו. ובוודאי אין כוונת הדברים לומר שיעזוב האדם את מקום קביעותו.. אלא ללמד שתמיד יהא מחובר אל הקב"ה ואל יסתמך על ה'תלוש' כי אין לך תלוש גדול מזה.

באר הפרשה - פרשת בהר בהוקות

לכם ונפשם, וכאשר המה מכירים בזה ונושאים אליו עיניהם בתפילה ובאמונה, בוודאי ימלא מחסורם בכל מיני ישועות והשפעות טובות.

ימעיט מקנתו - המסתפק במועט זוכה להרחבה בעוה"ב ובעוה"ז בפרשתן (בהר בה כג), 'והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי', הקשו המפרשים שלכאורה מצינו כאן סתירה בדברי הכתוב מיניה וביה, כי אם אתם 'גרים' הרי אינכם 'תושבים' [שמשמעות 'תושב' הוא על מי שיושב ישיבת קבע, ואילו 'גר' היינו היושב ישיבת עראי], ואם אתם 'תושבים' ממילא אינכם 'גרים' (וכעין זה הקשה רש"י בראשית כג ד בלשון האמור שם). ומבאר השל"ה הק' (שער האותיות אות ג א) שבא הכתוב לרמוז, שאם ישם האדם לנגד עיניו תמיד ויזכור בכל עת שאינו אלא 'גר' בעולם הזה, יזכה להיות

איתא בתנחומא (ויצא ג), אמר רבי ברכיה, בכל מה שתבע (-התפלל וביקש) 'עקב מן הקב"ה, השיבו. אמר אם יהיה אלוקים עמדי - השיבו והנה אנכי עמך. אמר ושמרני - השיבו ושמרתך בכל אשר תלך. אמר ושבתי בשלום - השיבו והשיבותיך. (אבל) אמר ונתן לי לחם - ולא השיבו על הפרנסה, כי אמר הקב"ה, אם אני מבטיחו על הלחם, מהו מבקש ממני עוד, לפיכך לא השיבו על הלחם, ע"כ.

מכאן תצא הקריאה לכל בני ישראל באשר הם, תנוח דעתכם מדאגת הפרנסה וכיו"ב, דעו נא כי הקב"ה חפץ בטובתכם וישפיע עליכם כל מיני טובות שבעולם, אין לכם אלא לתלות עיניכם בו, כי אין להקב"ה חפץ אלא בקרבת בניו אליו, ורק משום כך נותן להם איזה 'מחסור', בכדי שיתפללו לפניו בכל

ז. ביסוד הדברים אמר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון בחוקותי עמ' שכ) לבאר באופן נפלא מה שמצינו בכמה מקומות בתורה, שהקב"ה מבטיח 'שכר' לעושי מצוותיו דייקא בתבואת השדה ובריבוי הבקר והצאן, ולא בריבוי זהב וכסף, וכדכתיב בפרשתן (בחוקותי כו ג-ד) 'אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו, וכן כתיב בפרשת עקב (דברים ז יב-יג) 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם וגו', ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירושך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרות צאנך, ולכאורה אם חפץ הקב"ה לברכם בעשירות גדולה מדוע לא בירכם בריבוי כסף וזהב, וכי היד ה' תקצר להביא לכל אחד אוצרות זהב וכסף [ואין זה ברכה באופן שמחוץ לדרך הטבע, שכן ניתן לברך שימצאו זהב וכסף באדמת ביתם, וכמו שיש מקומות בעולם שם כורים זהב מהאדמה].

ומבאר, כי מטבע האדם שיש לו כסף וזהב שמרגיש הוא בטוח בעשרו, שהרי אינם מתקלקלים ומחלידים לעולם, ואף אם יפרוץ רעב בארץ מושבו יקח עמו את כספו וזהבו למדינה אחרת ושם יחיה כעשיר, ושוב אינו מרגיש שהוא נצרך לסייעתא דשמיא בכל עת, אמנם בברכת ה' בריבוי שדות פירות ותבואה, או בבקר וצאן עדיין הוא נצרך בכל עת ושעה לעזרת ה', ותמיד הוא תולה עיניו למרום שעשירותו לא תופסד, שלא יחלו הבהמות ולא ימותו, ושירד גשם ולא תתקלקל התבואה, ואף לאחר שצמחה התבואה מבקש מהקב"ה שיזמין לו קונים ושלא ישאר כשחורתו בידו.

והנה הנותן מתנה לחברו מרוב אהבה פשיטא שרוצה שמתנה זו תקרב את הלבבות, ולא להיפך שדווקא המתנה היא גורמת לריחוק ולפירוד ביניהם. ועל כן כשהקב"ה משלם שכר טוב ליראיו ומצווה להם ברכתו, אינו רוצה לברכם בכסף וזהב שע"ז יבטחו בהונם ולא יתלו עיניהם בו, ונמצא שאותו שכר יגרום להם לריחוק ממנו, על כן נותן את השכר בפירות העץ והאדמה ובבקר וצאן, בכדי שתמיד יצפו לעזרתו ויהיו קרובים אליו, וזו הטובה הגדולה ביותר, וכדכתיב (תהילים עג כח) 'ואני קירבת אלוקים לי טוב'.

ח. ידוע דבר המעשה באיש גביר אדיר אשר נכנס לבקר את הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע במעונו, ולפי 'רוחב דעתו' היה ברור לו שקדוש ישראל וגאונו צריך לדור בדירת פאר כראוי לפי מעלתו ומה גדלה תמיהתו כשראה את הדלות הזועקת מכל עבר ופינה, ולא היה יכול להתאפק וישאל את ה'חפץ חיים' היכן כל הרהיטים (מעבל) המשובחים וכו'... החזיר לו החפץ חיים בשאלה והיכן הרהיטים שלך... השיב הלה, הרי איני אלא אורח הנמצא בדרך, ואינו מן היושר להשקיע בדירת עראי... ואכן בביתי שוכנים כבוד מיטות שן וכסאות מחוטבים ומרהיבים עין, נענה לו החפץ חיים, אף אני איני אלא אורח הנמצא בדרך... כל חיינו בעולם הזה איננו אלא כ'אורחים', ואילו עיקר דירתנו היא רק בעולם הבא, ושם נמצא כבודי ורכושי, ואת ה'דירה' ההיא צריך לשכלל ולהשקיע בה...

הבהמית ומטעים רוחו מכסופיו הוא נשך בזה ומטיל בו ארס החטא, ואמר ובמרבית לא תתן אבלך פירוש אפילו אבלך שהוא דבר שהורשית לאכול לא תרבה בו, כי כשאדם הולך אחר גרונו ויטה גבול התאוה שבו למותרות בזה יחשיך אור הנפש, כי כשזה קם זה נופל, כשמתרבה תאבון המורגש מתמעט תאבון הרוחני. עכ"ל.

ומצוה עלינו להביא בהאי עניינא מ'משנת חייו' ושיטתו הקדושה של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע על הא דאיתא בגמ' (ביצה טו.) 'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה', שאין הדברים אמורים על מזונות דייקא במאכל ובמשתה, אלא כל הנאותיו של אדם נכללים בדבר זה, כי נקצב לו כמה ייחנה במשך כל השנה. ולא זו בלבד אלא אף בריאותו והצלחותיו כולם נכללים ב'מזונותיו'. לעומת זאת גם כל 'ייסורים של אדם' קצובים לו מראש השנה. וכל הנהגה יתר על המידה גורם לו שיצטרכו לייסור אותו ח"ו, לעומתו זה המתייסר ו'שילם את חובו' בייסוריו זוכה הוא לקבל 'הנאות' לרוב'.

ביסוד זה היה הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע מעורר תמיד על הנהגת האדם בקדושה, בבארו בטוב טעם ודעת, כי לא רק מטעם 'עבודה' טוב לו לאדם לצמצם את הנאותיו מה'עולם הזה' - באיסור או אפילו בהיתר, אלא עצה טובה קמשמע לן, - שמצד 'ביונעם' (עסקים) עדיף להם שלא למלא את סאת הנאתם בענייני עולם הזה, כי אם ימנעו עצמם מליהנות (יותר מיד) יערב להם

'תושבים עמדי' בעולם הבא^ט. הוסיף על כך הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע, שעל כך נאמר ברישא דקרא 'והארץ לא תמכר לצמיתות', ר"ל שלא תמכור עצמך לצמיתות לעניינים ה'ארציים' כמו עבד הקניי לאדונו, אלא תדע 'כי לי הארץ', כל ירידתך להאי עלמא אינו אלא לעבוד את השי"ת, וכל ענייני עוה"ז כאכילה ושתיה וצרכי הגוף ועסקי הפרנסה אינם אלא כדבר טפל לעומת העיקר שהוא עבודת השי"ת, ואל תחליף בין עיקר למפל - לעשות את הטפל לעיקר ואת העיקר למפל ח"ו.

בענין הזה ביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ר"ה לפי) בלשון הכתוב בפרשתן (בהר כה טז) 'לפי רוב השנים תרבה מקנתו ולפי מעט השנים תמעיט מקנתו', שהנה כל ימי חי עולם הזה אינם אלא 'מעט שנים' וכחלום יעוף לעומת חיי עולם הבא שהם לעד ולנצח נצחים, וממילא ימעיט מקנתו בדברים השייכים רק למעט השנים, 'ולא ינוח תאוותו בענייני עוה"ז', אלא במה שנוגע לרוב השנים - לחיי עוה"ב ירבה מקנתו, שישים תמיד מגמתו להרבות בעשיית רצונו ית"ש ובריבוי לימוד התורה ועשיית המצוות. ובאמת לכסיל יחשב מי ש'משקיע' רק בחיי שעה ומניח חיי עולם.

והלוא כה הם דבריו הבוטחים כאש של האור החיים' הק' על הפסוק (בהר כה לו) 'את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אבלך, וול"ק, את כספך הם הדברים שהארם כוסף בעולם הזה לדברים הנדמים, לא תתן לו בנשך כי כשאדם משלים תאות נפשו

ט. והן הדברים שנו חכמים בלשון המשנה (אבות ד טז) 'העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין'. וכמו שהביא בספר 'משחת שמן' (בראשית עמוד רז) ששמע מאדם נכבד לפרש בדרך משל לאדם שקנה חלקת אדמה לבנות שם בית, ראשית דבר יזמין 'אדריכל' לשרטט תבנית הבית והחצר, בפרוזדור והחדרים, אמנם מה יקרה אם הלה יחזיק את עצמו כ'חכם' ויתחיל מיד לבנות מבלי כל מחשבה תחילה, ויעשה לעצמו פרוזדור גדול בכניסת הבית, הרי מעתה לא יישאר לו מקום לבנות חדרים הרבים אשר איווה לבנות בביתו החדש והמפואר. זה הכלל, אי אפשר לבנות בית כרצונו, רק אם יכין תחילה 'פלאן' (תכנית) כדת מה לעשות בכל פיסת אדמה, והעיקר, עליו להיזהר שלא להשתמש עם כל המקום לפרוזדור לפני החדרים. וזוהי כוונת דברי המשנה, שהאף אמנם שאי אפשר לאדם להתקיים בזה העולם מבלי ה'פרוזדור' - ענייני עוה"ז, מכל מקום עליו להיזהר לבנותו רק לפי ההכרח, וישתמש בענייני עוה"ז כפי הנצרך בלבד, וכך יישאר לו מדור ראוי לשמו בעולם הבא, בכבוד הראוי לו.

י. הטו אזניכם ושימו לבבכם למה שסיפר לי כ"ק אדמו"ר רג"מ מזוועהיל שליט"א, לפני חתונתי קנו לי דירה 'על הנייר' (-בית שעומד להיבנות) מאת הר"ר שמעון דייטש ז"ל, ובינתיים - עד שתהא הדירה עומדת על תילה הציע הנ"ל שיש לו איזה דירה'לע (דירה קטנה) בבית ישראל שניתן לגור שם, והלכתי עם אבי כ"ק אדמו"ר ה'אור אברהם' זצוק"ל לראות את הדירה, תיכף בעמדנו במפתן הבית זכינו לקבלת פנים - הנה עכבר קופץ לקראתנו... וללמד על הכלל כולו יצא כיצד היה מראה ה'דירה', ממש כחורבה אחת מחורבות ירושלים... אך מאחר שידעתי את המצב הכספי כי ברע הוא על כן הסכמתי בדלית ברירה, כשיצאנו משם אמר לי אבי זצ"ל, שצריך להתקשר למחותן לומר

באר הפרשה - פרשת בהר גזוקות

ובזה ביאר מה דאיתא בגמ' (ברכות כח): בלשון הודאתו של רבי נחמיה בן הקנה 'מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש... אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. ויש להבין, איך אמר 'ואינם מקבלים שכר', הלא הפועלים מקבלים שכר תיכף ומיד, ואילו אנו נקבל את שכרנו רק בעולם הבא, כדכתיב (דברים ז יא) 'היום לעשותם' ואמרו חז"ל (עירובין כב.) 'היום לעשותם ומחר לעוה"ב' לקבל שכרם'.

ומיישב בזה"ל, וז"ל, כי על כל דבר יש חשבון, ובעל החשבון יודע איך לחשוב, כי צריכים לזה נסיון

במקום אחר הנאות טובות יותר". ולא יפסידו אפילו בכהוא זה, כי הקב"ה יחזיר להם בהנאות של קודש בכפל כפליים".

ובכך ביאר הרה"ק הטעם שתיבות 'קדושה' ו'קדשה' (ההיפך מהקדושה רח"ל) נכתבים באותם האותיות. כי המוותר על ה'קדשה' אינו מפסיד את ההנאה, אלא אותה ההנאה ייחנה בבואו אל ה'קדושה', ואף בתוספת מרובה על העיקר. כי ארון הכל שבל ההנאות שלו אומר לאדם - רצונך ליהנות בחיך, אל תפן אל בורות מים דלוחים, אלא, בבואך אלי אמלא את כל ישותך בהנאה מרובה עד אין קץ".

לו שגם הכלה תלך לראות את הדירה, ופחדתי מהקבלת פנים שיהיה לה... ספרתי לזקני הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע שר' שמעון דייטש העמיד לי דירה שבקושי ניתן לחיות שמה, ונענה לי בלשון קדשו, מיישע, מיישע, נישט געפרלאך (לא נורא) הלוואי ש... (וכאן נקב רבי מרדכי בשם פלוני, ולא נזכירו מפני כבודו) היה סובל כך אחרי החתונה, ואז כל החיים שלו אח"כ היו נראים אחרת... (ומן העניין לציין מה שהוסיף האדמו"ר שליט"א שזכה מיד לאחר נישואיו בברכת ה' בתאומים ובשלישיה, וכאשר עבר לדירת קבע שלו נכנס לשם אברך צעיר אחר לאחר נישואיו ואף לו נולד שלישיה...)

יא. מספרים שפעם הפציר אחד מבני ירושלים מהרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע שיפעול עבורו להיפקד בדבר ישועה ורחמים - בזרע של קיימא, אמר לו רבי שלומ'קה הנה בכל יום הנך עומד ב'מקוה', ומנהל שם 'אסיפות מרעים' במסירת 'חדשות תבל', וכל כך רבה הנאתך מכך, עד שהינך 'אוכל' בזה את כל ההנאות הקצובות לך ובכלל זה - זרע של קיימא, חדל נא ממנהג זה ותראה ישועות, וכן הוה.

יב. הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (נפלאים מעשיך עא) מביא מעשה שהיה בבחור 'ירא שמים' שהיה דרכו ללכת בכל לילה אחר חצות ללמוד עם 'ראש הישיבה' והחברים, בדרך שבין ביתו לישיבה הייתה דרה 'אלמנה צעירה' שהייתה עשירה גדולה והייתה ישנה עם משרתת שלה בחדר שבו היה מונח כל העושר שלה בתוך תיבה מלאה כיסים דינרי זהב ושאר מחמדי תבל. באחת הלילות כשעבר הבחור הלז ראה שבית האלמנה פתוח לרווחה, פחו עליו יצרו ונכנס לתוך הבית, ומצא שבעלת הבית והמשרתת שקועים בשינה עמוקה, מיד החל הבחור לשבר את התיבה, ומכח שבירת התיבה הקיצו הנשים, ופחד אחזם מלצעוק על הגנב כי חששו שמא 'ליסטים מזויני' הוא... אלא שהבחור בעצמו החל מחשב 'חשבוננו של עולם' ואמר הרי אין אדם נוגע במוכן לחברו, על כן, ממה נפשך, אם המעות יועדו עבורי מן שמיא אין כל ספק שבהגיע העת הם יבואו לידי, כי הקב"ה לא יעניש את מי שנמנע מלעבור עבירה ולא גנב את שאינו שלו... ואם אין המעות קצובין ומיועדין בעבורי הרי סוף דבר הם יצאו ממנו - אם לרופאים ח"ו או לפדיון שבויים (שישבו אותי ח"ו) א"כ 'מה לי ולצרה הזאת', ואכן, החזיר את המעות לתיבה והלך לו. משהאיר היום ראתה האשה כי נס נעשה לה, שכבר עמד גנב בפתח התיבה ולא נטל מאומה, מ"מ אמרה 'לאו בכל יומא איתרחיש ניסא', עלי להנשא וכך אהיה אני וממוני שמורים בשמירה מעולה.

ממחשבה למעשה, אחר שיצאו כל בני הישיבה לביתם, נכנסה האשה אל 'ראש הישיבה' וספרה לו את כל דבר המעשה, וביקשה ממנו שיורה לו איזה בחור ראוי לינשא לה, והנה רק אותו בחור מתמיד ישב באותה העת בישיבה ועסק בתורה, הראה לה ראש הישיבה, קחי אותו כי הוא ירא שמים גדול... ומסיים ה'בן איש חי' זי"ע. אז אמר, יפה אמרתי אתמול בלילה, שאם אלו הדינרים מוכנים לי אקח אותם בהיתר, וכן היה לי.

ולדין הדברים אמורים, בעמוד האדם בעת נסיון קשה ומר, יזכור כי אם הנאה זו קצובה לו ממרום, הרי שבמניעתו מהעבירה לא יפסיד מאומה. ויזכה ליהנות באותה הנאה ואפילו הנאה מרובה יותר כי הקב"ה לא יישאר חייב לו מאומה... יג. כבר אמר הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע בלשון קדשו, כמה נאה הוא העולם כשמסתכלים עליו מלמעלה, וכמה מכוער הוא כאשר מסתכלים עליו מלמטה, והיינו, יפה לו לאדם שיביט על העולם הזה מלמעלה - מחוצה לו, כשאינו שקוע בהבלי עולם, ומכוער הדבר כאשר האדם שקוע כל כולו בתוך העולם הזה והבלי...

ומסיים שם, שהבוחר לעמול בתורה מקילין עליו שאר עמל וייסורים שנקצבו לו - כשכר על בחירתו בטוב, ולפעמים על ידי שמשחתך בצערך של חבירו נפטר מהחוב אשר עליו, כי בשמים אין חילוק אם הם שלו או של אחר - הרי 'צער' היה לו (הובא בספר מים רבים מאמר 'סוד צדיק' על סדר הש"ס במס' ברכות)

הוסיף רבי שלומ'קה זי"ע (הובא ב'סוד צדיק' שבספר מים רבים בחלק 'אבות') להסביר בזה את המשנה (אבות ו ה) 'רבי שמעון בן יהודה אומר, הנוי והכוח והעושר והכבוד והחכמה והוקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם, רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מידות שמנו חכמים כולן נתקיימו ברבי ובבניו, ולאידך גיסא אמרו חז"ל (כתובות קד.) 'בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי (מעולם הזה) אפילו באצבע קטנה, ולכאורה הדברים סותרים זה את זה - שהרי נהנה מכל אלו ה'שבע מידות' שמנו חכמים.

וביאר רבי שלומ'קה, שאדרבה זה משלים את זה, שהרי כאמור, לכל אדם נקצב כמה הנאה יהנה במשך ימי חייו וכמה להיפק, אמור מעתה, אם ניתן לאדם איזה דבר אלא שעדיין לא נהנה ממנו נחשב לו כאילו עדיין לא קיבלו, ואז נותנים לו דבר אחר חשוב יותר מהקודם - אולי מזה יינה, ואם גם מזה אינו נהנה נותנים לו עוד דבר... ובוה יובן היטב, כי מאחר שלא נהנה רבי אפילו באצבע קטנה מזה העולם, הוצרכו להוסיף לו עוד ועוד בכדי שיינה, וכיוון שעדיין לא נהנה הוסיפו לו עוד. נמצא שדייקא מכך שלא נהנה רבי מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה, דייקא משום כך זכה לכל האמור למעלה^{טו}.

וזמחה גדול, ושוקלים כל ההנאות לעומת היסורים - לפי טבע המקבל שמתענג או סובל, ובכלל זה, בנים, בריאות גופו ובני ביתו, וקנין רכושו, ומכל פרט שיכול האדם להתענג ולקבל הנאה מהם, וכן מכל מה שיכול להצטער, ומכל מה שטורח בעמלו, וסובל איזה יסורים מעסקיו, הכל נכלל במידה של 'חסרון'.

ושתי המידות 'הנאה והחסרון' - נקצבות לפי משקל מידה זמני, ואם לפעמים יתענג יותר מעט מהמידה, יוכרח להצטער כנגדו מעט.

אמנם, הבחירה ביד האדם להכניס כל הטרחה ועמלו בקדושה, ויצא בזה גזירת המקום - כי המצטער בשביל איזה דבר שבקדושה לא יצטרך לסבול יסורים אחרים, ולבר מן דין יקבל שכר בעוה"ב על בחירתו לעמול בטוב, משא"כ אם בוחר לעמול בעניני ארציות ומקבל עליו כל הטרדות והפגעים לא יקבל ע"ז שכר מיוחד לעוה"ב, ובוה יבואר היטב הם עמלים ואינם מקבלים שכר' - כי אין שכרם על עמלם, שהרי ממילא רווח זה היה כבר קצוב להם בטרם עמלם בעבודת עולם הזה, ואילו אנו מקבלים שכר, על עצם הבחירה בטוב, זולת מה שיבואו עלינו ההנאות שנקצבו לנו.

וזוסיף לבאר בזה את התפילה 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה - ברוך הגבר אשר יבטח בה' - כי כאשר יבטח בה' ויאמין שאף אם יעבוד ויעמול כל היום לא יגיע אליו יותר ממה שנקצב לו - או אז לא יעבוד לריק ובהלה.

ואף שרואה לפעמים כי רעהו נסע למדינת הים והעשיר והצלחה, יכול להיות כי נחלף לו בעד תענוג אחר, לפעמים (עיי"ש)... 'סוף דבר', יש חשבון על הכל ואין העולם הפקר, מי שירצה יקח, ולבסוף ישלם על כך,

יד. סיפר כ"ק אדמו"ר זי"ע מה ששמע מפי אביו הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, פעם שהה אצל רבי שלומ'קה יהודי אחד בר אבהן שמיחוס גדול היה, והבחין ר' שלומ'קה שאותו יהודי תאב ל'כבוד' ל"ע והריהו מרדף אחריו באופן מוגזם מעט. פתח פיו בחכמה ואמר לו, דע לך, בשעה שיורדת נשמה לעולם הזה יורד עמה 'קיצבה' מסוימת של הנאות, וממנה יסתעף ויתחלק לכבוד, בנים, פרנסה, בריאותו השלימה, וכן שלימות בריאות נפשות ביתו, נחת דקדושה מיו"ח וכו' וכו', ועתה הביטה, המפריז ולוקח לעצמו כבוד יתר על המידה, הרי גורע מעצמו משאר טובותיו בהאי עלמא, ומי פתי יהנה מכבוד בידעו שהוא על חשבון בריות גופא ונהורא מעליא, או תחת נחת וכיצא בזה...

טו. מעשה שהיה בנכדתו (נו"ב של כ"ק אדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל) שהייתה מהלכת בנעלים קרועות עד שהוקשה עליה ללכת (באותו זמן מעוברת הייתה), פנתה הצדקת אל זקינה הקדוש והראתה לו את נעליה - כי קרועים הם לגמרי, (בחשבה שכראותו כי כן, מיד יתן לה מעות לקנות מנעלים חדשים - כדרכו של רבי שלומ'קה כשהיה הדבר נוגע לאחרים). אך למעשה - אמר

חביבין דנקבעתא - קביעת עיתים לתורה וסגולתה לפרנסה 'חק', וכן הפרנסה (ביצה טז. חק לישנא דמווני), ולפי"ו יתבאר בפרשתן (כו ג-ד), 'אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם גם יחד, שתעסקו במלאכת הפרנסה ובר בבר גם תקבעו בעיתם'. ומבאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בפי' הב') כי שניים המה שנקראו 'חק', התורה נקראת עתים לתורה ותפילה או 'ונתתי גשמיכם' - פרנסה

לה רבי שלומ'קה, טוב מאד כי כך אירע לך, המשיכי ללכת באלו המנעלים, וצער מועט זה יימנע ממך צער הלידה. לימים גילתה הרבנית שמעולם לא עברה לידה קלה כמו שהיה לה באותה הלידה.

שוב מעשה ביהודי אחד ששנים רבות לא נפקד בזרע של קיימא, באחד הימים בא הלה להתאונן לפני רבי שלומ'קה שנאבד לו סכום גדול של מעות, והנה מתחנן הוא אל הרבי שיחיש ישועה עבורו וימצא את המעות. ענהו רבי שלומ'קה, לא כן אברכך, כי עדיף שלא תמצא את המעות, ותחת זאת תמצא בן זכר, וכך הוזה. פעם הגיע אחד אל רבי שלומ'קה זי"ע כשהוא מתנה בפניו כאבו וצערו על ההפסד הגדול שנגרם לו באובדן שעון הזהב שלו, שאלו הרה"ק, האם היה לך איזה 'הנאה' מיוחדת לאחרונה, או שמא קנית לעצמך דבר 'מותרות', השיב הלה שאכן זה עתה רכש 'וילונות' לביתו (ובאותם הימים לא היה זה נפוץ כלל), אמר לו רבי שלומ'קה 'בזכות' את השעון היקר באותם 'וילונות'... וכאמור, כל ההנאות קצובות, אי אפשר להוסיף עליהם מעצמו, האוכל כאן לא יוכל לאכול במקום אחר... ואילו המונע עצמו מרוויח ממקום אחר.

כ"ק אאדמו"ר זי"ע שהה פעם בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לס) והתאכסן בבית הגה"צ רבי אלעזר אלדער זצ"ל אשר נז"ב הייתה בת בתו של רבי שלומ'קה, ובאותה שעה כבר הייתה כבת תשעים, וכה סיפרה, שתקופת זמן קצרה לאחר נישואיה חשה ברע והרופאים גילו אצלה את המחלה הנוראה ל"ע, ולטענת הרופאים היה מצבה כל כך קשה - שאי אפשר היה לרפאותה כלל. הללו 'נתנו' לה עוד כמה שבועות ספורים לחייה, ולא יותר. מיד מיהרה ובאה לביתו נאוה קודש של זקנה הקדוש, והוא הורה לה לקבל על עצמה ג' דברים, א. שתוריד מעל עצמה את כל התכשיטים - כסף וזהב, למשך שנתיים ימים, ב. שבמשך כל חייה תזהר שלא לנשק שום אחד מצאצאיה, והג. שלא תשתתף בשמחות של צאצאיה. וכל זה, מטעם הני"ל שעל ידי שתמנע עצמה מהנאות אלו, תסיר מעליה את הגזירה הקשה, ותנצל מצערה. ואכן, מיד קבלה על עצמה את כל אשר הורה לה איש האלוקים, ותיכף נעלמה המחלה מגופה ונתרפאה כליל.

אחר שנתיים ימים, שבה ללבוש את תכשיטיה, ושוב נתגלתה המחלה בגופה, וציווה עליה זקנה שתמשיך להתנזר מהם עוד שנתיים ימים, ותעש כדברי זקנה ונתרפאה כליל, אך בגמר שנתיים ימים - כראותה שהא בהא תליא (כי הסרת התכשיטים מצילתה מן המחלה) לא שבה ללבוש תכשיטיה בשום פנים ואופן למשך כל ימי חייה. ואף את הציווי הב' קיימה ומעולם לא נישקה את בתה היחידה. והשלישית - לא השתתפה בשמחת הנישואין של בתה היחידה, וגם לא נטלה חלק בשמחת הבר מצוה של בן היחיד של בתה היחידה. ובזכות כל מניעותיה מהנאות הללו חייתה למעלה מתשעים שנה בבריות גופא ונהורא מעליא. ואף מי שיאמר שלא לנו הדברים אמורים, אלא יזכנו הקב"ה לרקוד בבריאות הגוף והנפש בכל שמחת צאצאינו וצאצאיהם, מכל מקום עלינו ללמוד את ה'כלל גדול' שלימד רבי שלומ'קה - לדעת שמניעת הנאות העולם מביאה על האדם רוב טובה וברכה...

מעשה נורא שמעתי מפי הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א, אשר אביו הרה"ח רבי דוד זצ"ל היה מתגורר בשכנות עם הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע, ומשהבחין במצבו האיום ובעניותו המופלגת בלחם צר ומים לחץ כפשוטו, הטח כתפיו לדאוג לו להמציא לו מעט מזון ומחיה בכדי להקל מעליו את הדחקות, והלך לזקנו של רבי מרדכי ה"ה הרבי ר' שלומ'קה וביקש ממנו שישלח צרכי שבת גם לביתו של נכדו, ובמה יגרע חלקו משאר עניי ירושלים (כמפורסם הדבר, שהיה הרבי ר' שלומ'קה מחלק בערב שבת צרכי שבת למאות משפחות), השיב לו הרה"ק, רצוני שיהיו יוצ"ח עניים...

והנה זה ברור כשמש בצהריים שלא רצה האי סבא קדישא שישבלו צאצאיו... והרי אפילו איש פשוט מרחם על בניו כרחם אב על בנים... וכיצד יתכן שרצה שיהיו עניים, אין זאת אלא שאדרבה, דייקא מאחר שדאג להם כבבת עינו על כן רצה בטובתם ושיהיה להם הרחבה בלי גבול, לכן העדיף שיהיו דחוקים במעות ועי"ז 'פרעו' סאת הדחק וכבר יצאו ידי חובת ייסורים, וממילא 'ישמר' להם קצבת ההנאה לשאר מילי דמיטב...

אין לו מה לעשות עם שעותיו ורגעיו... אבל, אם בחקותי תלכו' (חק מלשון פרנסה) - שמתוך עיסוקיו עוזב הכל ונכנס לביהמ"ד לתורה ותפילה, (וכלשונו של הדברי ישראל -) ונתתי גשמיכם בעיתם, בעיתים של הליכותיו לתורה ולתפילה ולא יפסיד. כי כמו שבראיית הפנים בעליה ל'רגל' הבטיח הקב"ה (שמות לד כד) ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך ליראות. כן יש לנו הבטחה בכל יום ובכל איש בהליכותיו 'ועליותיו' לבית הכנסת לתורה ותפילה, שעכשיו בגלות הוא כעין (בבחינת) עליה לרגל, עב"ל".

והזמן גרמא להתחזק בעסק התורה, וכמו שכתב הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ויצא ד"ה ויקרא) וז"ל, ומל"ג בעומר מתחיל ההארה של מעמד הר סיני שהיא קבלת התורה, עב"ל. והלא עיקר ההכנה היא ע"י לימוד התורה, לנצל עתו"ם ורגעיו לעסוק בתורה י"ט, וכמו שכתב ה'ישמח ישראל' (ימי הגבלה ה) שרק בהיותם בהר סיני הוצרכו בני ישראל לכל אותה הכנה ופרישה, מפני שעדיין לא

הגשמיות, 'בעתם' - בזכות העתים שאתה פונה לתורה ולתפילה לא כמו שה'בעה"ב' סובר שמפסיד פרנסתו ע"י העתים ההם, עב"ל.

ובלומר, שרבים החושבים - אפילו מאלו הקובעים עיתים לתורה - שב'מסירות נפש' הם מקריבים מעצמם ומזמנם היקר, כלומר, שהיו יכולים להרוויח אז ממון רב, ואעפ"כ הם 'מקריבים' זאת למען התורה והתפילה. אבל טעות גדולה בידם, כי אדרבה 'קביעת עיתים' זאת היא זכות קיום פרנסתם, ודייקא בזכות 'עיתים' הללו פרנסתם מתברכת ומתקיימת בידם.

ומאריך להסביר שלכן כתיב לעיל בסמוך לו (בסוף פר' בהר) 'ומקדשי תיראו', ותתפרש תיבת 'תיראו' מלשון ראייה, והיינו שעליהם להיראות בבית הכנסת ובבית המדרש. והנה, בוא ונחשב, דוה וודאי שאין המדובר במי שממילא בטל מן המלאכה, כי אין בזה כל רבותא שרואים אותו בבית המדרש, הרי ממילא

טז. הנה אמרו חז"ל (אבות ג יז) 'אם אין קמח אין תורה', ומבאר ה'אור החיים' הקדוש (ריש פרשתו) אם 'אין קמח' שחסר לאדם שפע הפרנסה הרי"ז סימן ש'אין תורה' - שאינו עוסק בתורה.

מעשה בבחור (שהחל לרדת מדרך הישר) שביקש לפתוח 'ביזנעס' (עסק) והוצרך לסכום מעות גדול, ויפן אל אביו, אנא ממך, הלווה לי כך וכך מעות... אמר האב, אם תניח תפילין בכמה ימים הקרובים אלווה לך את כל הסכום... ואכן הבן קיים בקשת האב והניחם ג' ימים בזה אחר זה... אמר לו האב בעזהשי"ת בתוך שבוע ימים אמציא לידך את כל הסכום, כעבור שבוע ימים פנה הבן לאב שיקיים הבטחתו, אמר לו האב אם תניח תפילין עוד חודש ימים אלווה לך המעות, ויהי כעבור חודש ימים שוב ביקשו הבן את המעות ושוב דחהו האב ב'פזמונו' - אם תניח תפילין במשך עוד ג' חדשים אלווה לך המעות, כן נשנה הדבר כמה וכמה פעמים עד שפקעה סבלנותו של הבן ושאל את האב וכי אתה עושה 'חוזק' (צחוק) ממני... אמר לו האב, מיד אחר ג' ימים הראשונים כבר הכנסתי את כל הסכום לכיס התפילין שלך... ולך מה אעשה איפה בני שפחו יצרך עליך, ואינך פותח את כיס התפילין להניחם, כיצד תמצא את המעות... והנמשל מובן, כי 'המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ' (אבות ג ה) וכלומר, שאינו צריך לטרוח 'דרך ארץ' להשיג פרנסתו, ואם אינו מוצא את הפרנסה הרי"ז סימן שכלל לא פתח את כיס התפילין - את הגמרא וכיו"ב... ע"כ לא מצא את כל המוכן ומזומן לו שם מבעוד מועד...

יז. מוסיף ה'דברי ישראל' בדברי המשנה 'אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח' - ומי קודם למי, תשובתו, כי כל איש לפי דרגתו - המון העם ישכימו בבוקר ויאמרו תחילה 'אם אין קמח אין תורה', תחילה נפנה לעסקינו, נמלא אסמינו ב'קמח' ואח"כ נעסוק בתורה. וכן הייתה דרכו של עשו, שהיה בא מן השדה והוא עייף, ורק אז פנה ללמוד תורה (שגם הוא למד תורה שהרי שאל 'אבא היאך מעשרין...'), לעומתם דרך עובדי ה' היא, מתחילה יאמרו אם אין תורה... ורק אח"כ יפנו לעסוק במשא ומתן, וזהו 'אם בחוקותי תלכו' שתעסוק תחילה בחק שלי שהיא התורה, אז ונתתי גשמיכם בעיתם.

יח. הנה נאמר ב'קהלת' (פ"ג) 'כ"ח עיתין', עת ללדת ועת למות, עת לטעת ועת לעקור נטוע וכו', י"ד עיתין לטובה וי"ד לרעה, ובכולם נכתב ל' לפניה כמו עת ללדת, חוץ משני עיתין שלא נאמר בהם למ"ד, ואלו הם 'עת ספוד ועת רקוד', וביאר הגר"א זי"ע (קול אליהו שם) הטעם לשינוי הלשון, כי האות למ"ד מורה על לימוד התורה, ובכל ה'עיתין' שייך לימוד התורה, כי היא נוהגת בכל עת ובכל מצב שהוא, ב'עת לבכות' כ'בעת לשחוק' וכיו"ב, חוץ מב' זמנים, וכמו שאמרו (כתובות יז). 'מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה', ועל כן נאמר 'עת ספוד' בלא

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקות

בחוקותי תלכו - כל הליכות החיים בשביל שיוכל לעסוק בתורה ובמצוות

בפרשתן (בחוקותי כו ג-ד), 'אם בחוקותי תלכו וגו', ונתתי גשמיכם בעתם וגו', ונודע מה שפירש רש"י 'אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה, והרבה הרה"ק ה'מאור ושמש' לדקדק במקראי קודש אלו, א. אם המדובר הוא על עמל התורה מה ענין 'תלכו' לכאן, ולכאורה היה צריך לומר 'אם בחוקותי תהגו' או 'אם בחוקותי תעיינו'. ב. מהו שאמר אם בחוקותי תלכו שהוא לשון ספק, והלא חובה גמורה היא על כל

קבלו את התורה², אבל, כהיום הזה, לאחר מתן תורה אזי ההכנה המובחרת ביותר היא ע"י עסק התורה³.

ונודע אשר הגידו צדיקים שהאור של כל יו"ט טמון במסכתא העוסקת בענייני החג [וע' בשם משמואל (שבועות) המבאר מדוע לא תיקנו חז"ל מסכתא מיוחדת לחג השבועות], וממילא האור של חג 'מתן תורה' נמצא בכל מסכתות הש"ס ובכל מקצועות התורה, וע"י שיעסוק בתורה יזכה לקבל את ה'אור הגנוז', ולטהר עצמו בקדושת התורה²².

ל', לרמז שבאותה שעה של הלוויית המת אין תורה, וכן ב'עת רקוד' היא שמחת הכנסת כלה לחופתה, אבל חוץ משני עיתין אלו צריך ללמוד בכל שעה, הן ב'עת לטובה' וגם כשח"ו ה'עת לרעה'.

יט. הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (ליקוטי הרי"ם בחוקותי) היה מבאר את הכתוב ב'ברכות' שבתחילת פרשתן (כו ט) 'ופניתי אליכם והפריתי אתכם' שיש לכל עובד ה' פנאי לכל דבר ודבר.

הקשה על כך הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע אם כן מה נפרש בפסוקי התוכחה שנאמר שם (שם יז) 'ונתתי פני בכם' ואף לשון זה מורה על עניין הזמן. אלא מכאן, שאם ממלא את זמנו בתורה ותפילה וכו' הרי זה הברכה הגדולה ביותר, אך כשאינו ממלא את זמנו כדבעי אין לך קללה גדולה מזה.

ידוע מאמר העולם בטעם המנהג להעניק לחתן שעון זהב, בכדי שידע לייקר את הזמן ולהחשיבו כזהב. הוסיף נופך על כך הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע כי ידוע שבכל דבר שמשמרים אותו בקופסא, הרי שוויו של הקופסא פחות בהרבה משוויו של החפץ המונח בו, כדוגמת אבנים טובות ומרגליות שאין הקופסא שווה כשוויים. כדמיון הזה מרמזים לחתן, התבונן בשעון הזהב, שהזהב אינו כי אם בית וקופסא למחוגי השעון אשר מורים על הילוכם של שעה אחר שעה, יום אחר יום, והיינו ששווי של 'זמן' רב בהרבה יותר מערך זהב, כי הזהב הוא בית השומר עליו. כ. ידוע מה שאמרו חז"ל שהיו ישראל משוקעים במצרים במ"ט שערי טומאה, ולכאורה יש לתמוה שהלא מצינו שלא שינו שמם לשונם ולבושם, ומדוע לא שמרו עליהם 'גדרים' הללו לבל ישקעו בטומאה, אלא ביאורו, שבלא עסק ה'תורה' לא יועילו לאדם כל הגדרות וההרחקות שבעולם, והרי בעודם במצרים לא למדו תורה שעדיין לא ניתנה לישראל, ממילא שקעו במ"ט על אף ששמרו את כל ה'גדרים' הראויים.

כא. ועי"ז תגדל ותתרבה אצלו החשק ואהבת התורה להוסיף בלימודו כהנה וכהנה, ולאפוקי מאותם ה'באים בטענה' ואומרים כי כמו שמצינו בערבי פסחים, שיש למנוע מלאכול בעיו"ט מצה כדי שיאכלם בלילה לתיאבון כך נמי יש להמנע מתלמוד תורה בערב שבועות כדי שיקבל התורה לתיאבון, צא תאמר להם, טענה נפסדת היא טענתכם, כי בעסק התורה פני הדברים להיפך הם, דהלימוד גופא מבעיר באדם תיאבון והשתוקקות ללמוד עוד ועוד. וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שבועות תר"ס, ד"ה הלימוד) וז"ל, הלימוד בליל שבועות להראות חביבות התורה, כי כל חמדת עוה"ז בא מתוך הרעבון. ולפי רוב הרגילות מתמעט האהבה והמרעיב עצמו אוכל לתיאבון, (אבל) התורה כל מה שעוסקים בה ביותר מתרבה אהבה וחמדת התורה, וע"י עסק התורה בליל שבועות נתרבה הצמאון אל התורה. עכ"ל.

מספרים על הגאון הגדול רבי חיים קרייזווירט זי"ע רבה של אנטווערפן שבבלגיה, ששבת פעם את שבתו בניו יארק שבארה"ב, ובצהרי יום השבת קודש מסר שיעור בפלפול ו'לומדות' בבית מדרש מקומי, המון העם המתגוררים בסביבות בית המדרש הגיעו בהמוניהם לשמוע את דבריו הקדושים והמאלפים, ואף מרחוק באו מאות יהודים אשר שירכו רגלם כשעה ושתיים בחום הקיץ, באמצע הדרשה נענה רבי חיים ואמר, 'הנה הולך אני לומר בפניכם סגולה בדוקה להתמדה בתורה הקדושה אשר היה שווה בשבילה כל המאמץ של שעות ההליכה עד הגיעכם הנה', וכך חזר שוב ושוב על גודל הסגולה אותה עומד הוא לומר כעת ותועלתה הרב, ולאחר כל הקדמות אלו נענה ואמר, 'הסגולה הגדולה ביותר לזכות על ידה להתמדת התורה היא להתיישב ללמוד'... ואידך פירושא זיל גמור.

כב. עוד טעם לשבח נתנו בחיוב ריבוי תלמוד תורה, שהלא כבר אמרו חז"ל (סוף מס' תענית) 'יום חתונתו זה מתן תורה', וידוע שאסור לקדש עד שיראנה...

רצים לבאר שחת פשיטא שאין מקבלים שכר על עמלם. ומבאר ה'אור החיים' ז"ע, כי הנה גם האיש שכל חפצו ומגמתו לעבוד את ה' ית"ש ולעסוק בתורה מוכרח הוא להשתדל מעט לפרנסתו להחיות נפשו ונפש ב"ב התלויים בו, אמנם עיקר מגמתו בעמל הפרנסה היא רק למצוא טרף ומזון בכדי חיותו למען יוכל לעסוק בתורה, והתורה היא אצלו העיקר ומלאכתו מפל.

ומאחר שכן הוא - אזי הקב"ה ברוב טובו וחסדו נותן לו שכר גם על עסק עבודתו במשא ומתן, כי כל כוונתו באותו העסק היה לשם שמים, למען יוכל אח"כ לעסוק בתורה מתוך ישוב הדעת. וזהו שאמרו בגמ' שצריך להודות ולומר אני עמל ומקבל שכר, פירוש אני עמל במלאכה ומקבל עליה שכר, ואילו אותם שעמלים במלאכתם בשביל לאגור זהב וכסף אינם מקבלים שכר, ומוסיף ואומר אני רץ לחיי עוה"ב, כי על ידי עסק המלאכה הנני יכול להגות בתורה שאקבל עליה חיי עוה"ב, נמצא שעסק המלאכה הוא הגורם להביא אותי לעוה"ב, אך הם שעוסקים במלאכתם להנאת גופם אזי לא בלבד שלא יקבלו שכר על מלאכתם אלא שהיא תביא אותם לבאר שחת^ג.

ועפי"ז מבאר ה'מאור ושמש' בלשון הכתובים בעניין, אם בחוקותי תלכו, ר"ל, שכל ה'תלכו' לעסק

איש ואיש מישראל לעמול בתורה, ואילו לשון 'אם' נראה שיש ספק בדבר שאין זה אלא רשות. ג. הלא קיי"ל ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וכיצד הבטיחה תורה שכר בעוה"ז של 'נתתי גשמיכם בעיתם ונתנה הארץ יבולה' וכו'. ד. וכי 'נתתי גשמיכם בעיתם' נחשב כשכר 'לערך גודל יקר עיון התורה', ואינו אלא 'שכר קטן מאוד'.

ומבאר, בהקדם דברי ה'אור החיים' הק' ז"ע בספרו 'חפץ ה' (ברכות כח:) בהא דאיתא בגמ' שם שביציאתו מבית המדרש הוא אומר 'מודה אני לפניך ה' אלוקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שאני משכים והם משכימים, אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים, אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אני רץ והם רצים, אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת', וכבר הקשו המפרשים מדוע האריך וכל התנא בלשונו לומר שאני עמל ומקבל שכר וכו' וחזר ואמר אני רץ לחיי עולם הבא, והרי שניהם ענין אחד (כי השכר הוא 'עולם הבא')^ג, ועל דרך זה קשה שאם אמר אני רץ לחיי עוה"ב לא היה צריך לומר תחילה אני עמל ומקבל שכר, כי אם אני רץ לחיי עוה"ב פשיטא שאני מקבל שכר, ואם הם

כג. ומן העניין להביא מה שביאר ה'מעדני יו"ט' (על הרא"ש ברכות פ"ד ס"י יב אות ג) וז"ל, ולדידי מעיקרא לאו קושיא, דאע"ג דשכר מצוות בהאי עלמא ליכא, מ"מ תלמוד תורה כנגד כולם שאוכלים פירותיהן בעולם הזה, וא"כ מה שאמר תחילה אני עמל ומקבל שכר בעוה"ז קאמר, עכ"ל. והיינו, שאכן, לא כפל אמריו, אלא יש כאן הודאה כפולה על תשלומי 'כפל', ראשית דבר הודה על כך שמקבל שכר בעולם הזה, ואח"כ המשיך להודות על שהוא רץ לחיי העולם הבא.

ומה טוב ומה נעים להסמיך לזה ביאורו של ה'מדרש שמואל' על הא דאיתא במשנה (אבות א טו) 'שמאי אומר עשה תורתך קבע', וז"ל, משום דרבי שמעון אמר (אבות ב ג) 'אל תעש תפילתך קבע', שהכוונה לא תחשוב שתפילתך היא ראויה להתקבל וקבועה היא לבוא עליך כל מה ששאלת, ועל כן אמר שמאי כי אף שבתפלה ראוי שלא יחשוב כן, בעסק התורה יוכל לחשב שבשכרה ימלא כל משאלותיו ושהיא קבע לבוא עליו כל מה שישאל, כי תלמוד תורה כנגד כולם. עכ"ל.

כד. והנה 'כור המבחן' אם עיקר חפצו של האדם הוא לימוד התורה או שחלילה להיפך, נבדוק מה מעשיו בעת הפנאי, בזמנים שאינו עסוק במלאכתו, וכגון בשבת קודש ששובתים ממלאכה, או בשעות הלילה וכדומה, אם באותם השעות מרבה בישיבה בעסק התורה הרי זה גילוי מילתא שאם היה סיפק בידו היה לומד כל היום וכל הלילה, אכן אם מבלה את עתותיו בדברים בטלים, הם וכיוצא בהם, שמע מינה ש...

ונודע פתגם הקדמונים (הובא ב'שמחת הרגל' להחיד"א, לימוד א) בלשון הכתוב (תהילים עה ג) 'כי אקח מועד אני מישרים אשפוט', שימי המועד האסורים במלאכה הם ה'שופטים' את האדם האם מרצונו הטוב היה מרבה בלימוד התורה, אלא שהוא אנוס במלאכתו, ומה יעשה אחרי ש'יריחים על צווארו', או שבאמת אינו מחשיב כלל את כל ענין עסק התורה, כי אם מנצל את זמנו הפנוי בימי חול המועד להגות בדברי תורה ובשמיעת שיעורי תורה וכיו"ב סימן הוא

באר הפרשה - פרשת בהר בחוקות

היום כולו וטרוד על מחייתו עד שאינו מוצא פנאי במשך היום כולו משחרית ועד ערב להתיישב בבי מדרשא ולעסוק בדברי תורה, אזי אם בהערב שמש, לאחר שהינו מסיים את עבודתו ויגיע כפיו, הרי הוא פונה והולך אל בית המדרש שם קובע הוא עתים לתורה, יש בכך רגליים מוכיחות שחשקה נפשו בתורה, אך מה יעשה ורחיים על צווארו, ואילו היה הקב"ה ממציא לו את מזונו בדרך אחרת והיה פנוי משך כל שעות היום כולו, היה הוגה בתורה תדיר. ומשום כן יקבל על כך שכר הרבה, כאילו למד ועסק בדברי תורה משך כל היום כולו. אך אם לאחר עבודתו עדי ערב פונה האיש לאכול ולשתות ומעביר את זמנו בבוקי סריקי, הרי בכך הוא מוכיח שלא 'עיסוק' ועבודתו מעכבתו מלעסוק בדברי תורה, וממילא נחשב לו כאילו ביטל את כל שעות היום כולו מן התורה, ולא יחשיבו לו את עיסוק הפרנסה כעבודת קודש. וזהו ביאור הדברים אשר שנו חכמים בלשון המשנה אם עמלת בדברי תורה בעיתות הפנאי, הרי מוכיח אתה שלולי היה סיפק בידך היית לן באורייתא תדירא, ועל כן יש לו שכר הרבה ליתן לך כאילו ולמדת 'הרבה' בכל היום כולו. אך ואם בטלת מן התורה ואינך קובע עתים לה אף בשוכך מעבודתך, הרי אתה מוכיח בזה שאינך אוהב תורה ועל כן יש לך בטלים הרבה כנגדך הדבר חשוב כאילו ביטלת הרבה שעות מן התורה²¹.

הפרנסה וכל תהלוכות החיים יהיו רק בשביל חוקותי - כדי שתוכלו לעסוק בתורה [ו'בחוקותי' יתפרש בשביל חוקותי, כמו שדרשו חז"ל 'בראשית' - בשביל ישראל שנקראו ראשית], וזהו כוונת רש"י 'שתהיו עמלים בתורה', כלומר שתהיו עמלים במלאכה לצורך הפרנסה בשביל התורה - שתוכלו לעסוק בתורה בלא טרדת הפרנסה. ועל כך הבטיחה התורה ונתתי גשמיכם בעיתם, שכאשר יראה הבורא ית"ש את כוונת הלב בעבודתו ויגיע כפיו שהכל הוא 'לצורך גבוה' - יברך את מעשה הידיים וישפיע יבול ופרנסה בהרחבה, כדי שאכן יוכלו לישב על התורה מתוך הרחבת הדעת באין מחסור. ומיושב בזה הקושיא שהרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי אכן אין זה שכר על לימוד התורה, אלא על עסק המלאכה לשם שמים, ולמען יוכל להיות פנוי ללמוד תורה במרגוע. ומשום כך נאמר בלשון 'אם' וספק, כי אינו דבר שבחובה לעסוק במלאכה, אלא היו שזכו שמלאכתן נעשית על ידי אחרים.

והן הן הדברים אשר כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (בשם ספר 'תולדות יהושע') בביאור דברי המשנה (אבות ד' י) 'אם בטלת מן התורה, יש לך הרבה בטלים כנגדך ואם עמלת בתורה יש לו שכר הרבה ליתן לך'. וצריך לבאר מהו שהדגיש התנא בלשונו 'הרבה' הן בביטולה והן בקיומה. ומבאר החפץ חיים כי יהודי העמל כל

שלולא גזירת מלך של 'בזעת אפך תאכל לחם' היה תמיד ראשו ורובו בעסק התורה, וזהו שאמר הכתוב אני - השי"ת אקח מועד ולפי"ז מישרים אשפוט על כל השנה כולה...

כה. על כן יאמרו המושלים לבאר הדברים ב'שפת המעשה', שהנה כל מעשה שהאדם עושה במשך היום בענייני העוה"ז כגון אכילה ושתיה ושינה וכדו' וכן בעסק המלאכה הרי זה בעצם כדבר שאין בו ערך, ול'אפס' (זיר) יחשב, ואילו לימוד התורה הרי הוא דומה למספר 1, והנה כשיש הרבה אפסים אלא שמעמידים את ה 1 'ראשונה' - בצד שמאל, כסדר כתיבת הנאמבערס (מספרים) שמתחילים משמאלם (וכגון 1,000,000) הרי המניין יעלה 'למעלה ראש' ואדרבה, כל 0 הנוסף מעלה את המניין הנמנה לגבוה יותר... לאידך גיסא, אם יעמידו את ה 1 בצד ימין (כזה: 0000001), וכלומר, בסוף המניין, אין בידו אלא אחד, וכל האפסים יחדיו אינם שווים אלא אפס אחד גדול... ואין הדבר תלוי אלא באדם עצמו אם הוא מעמיד את ה 1 בצד ימין או בצד שמאל, כלומר, אם הוא קובע עיתים לתורה במסי"נ ובכל עת מצוא שפנוי ממלאכה רגליו מוליכות אותו לבית המדרש הרי הוא מעמיד את ה 1 לצד שמאל, ומקבל שכר גם על עסק המלאכה וגם על אכילתו ושתיתו שהכל היו לשם שמים, אכן אם אין מנצל עיתיו הפנויים ומראה שאין עסק התורה חביב עליו כבבת עינו... ממילא מעמיד את ה 1 בצד ימין...

וכן הוא ב'קהלת', בתחילת הספר אמר שלמה המלך (א ב) 'הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל', כי כל עסקי עוה"ז באמת הינם הבל, אך בסוף דבריו אמר 'סוף דבריו הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם', שאם ב'סוף דבר' - בסוף היום או בסיום עסק המלאכה הרי הוא ירא אלוקים ושומר מצוותיו מעלה הוא את כל ההבלים (-האפסים) ואת כל האדם, כי בזה מוכיח על עיקר דעתו ומגמתו.

שאין בהם בושה וכלימה חיים של עושר וכבוד חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים חיים שתמלא לנו את כל משאלות לבנו לטובה, ולכאורה יש להקשות היאך אנו מרבים בבקשות אחר שאין להתפלל אלא על ענין אחד, לזה אנו מסיימים ואומרים חיים שתמלא משאלות לבנו לטובה, שהרי כל משאלות הלב הנזכרות על חיים של פרנסה ושל עושר וכבוד וחלוץ עצמות וכו' אינם אלא 'לטובה' - שנזכה לעבדו בלבב שלם, וממילא אין כאן אלא בקשה אחת. וזוה יתפרש דברי המדרש, שיאר ה' פניו אליך במאור תורה, וממילא יחנך במשאלותיך, אף שנראה במשאלות הרבה, אך מאחר שכל חפצך ומגמתך בתורה בידך לשאול דברים הרבה, והביא ראיה לזה ממה שנאמר 'חנן יחנך לקול זקן', שנכפל כאן לשון 'חנינה', כי הקב"ה יתן לך כל משאלות הלב, הואיל והכל עולה לדבר אחד - שנזכה לחיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים.

והחזקת בו - להיות טוב ומיטיב לבריות

בפרשתן (בה לה), 'כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו'^כ, יש שביארו סמיכות ענין זה

נפלאות כתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (נשא שנה שניה) לבאר בהא דאיתא במדרש (במ"ד יא ו) על הפסוק (במדבר ו כה) 'יאר ה' פניו אליך ויחנך', 'יאר' זה מאור תורה שיאיר עיניך ולבך בתורה וכו', 'ויחנך' במשאלותיך, וכן הוא אומר (ישעיה ל יט) 'חנן יחנך לקול זקן', שהנה מבואר בגמ' (תענית ח:) שאין לו לאדם לבקש על שני דברים כאחד, אך זה האיש שכל מגמתו הוא רק לעסק התורה ועשיית רצונו ית"ש, ולשם כך הוא עוסק בצרכי הגוף ועמל לפרנסתו, אם כן יכול הוא לבקש משאלות הרבה - גם על שאר צרכים וענינים, כי כולם לדבר אחד נתכוונו, שיוכל לעבוד את השי"ת וללמוד את התורה הקדושה, וכמו שנרמז בדברי רבי מאיר (אבות ו א) 'כל העוסק בתורה זוכה לדברים הרבה', פירוש שיכול לשאול מאת השי"ת ולבקש מלפניו דברים הרבה, כי בעומק הענין אין זה אלא משאלה אחת.

וזוה מבאר 'צלותיה דרב' (ברכות יז.) היא התפילה שאנו מבקשים ב'ברכת החדש' ('יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתתן לנו חיים ארוכים חיים של שלום חיים של טובה חיים של ברכה חיים של פרנסה חיים של חלוץ עצמות חיים שיש בהם יראת חטא חיים

כו. ידוע הדקדוק להקשות מדוע כתיב 'והחזקת בו', והיה לו לכתוב 'והחזקת אותו', שהרי בעל הכסף מפרנס ומחזיק את העני, ומבאר כ"ק האדמו"ר ה'נועם אליעזר' מסקולען זי"ע (ועוד צדיקים) דאכן, הנותן מכספו לצדקה הוא מחזיק את עצמו בו - בעני, והיינו שאינו נחשב כ'נותן', רק כ'מקבל', שזכויות מעשי החסד מחזיקים אותו ומצילים אותו מכל פגע וכל רע כידוע, ולכן כתוב והחזקת בו, שהנותן מחזיק עצמו בעני, כמי שמחזיק עצמו במעקה וסומך עצמו על המקל או הכותל, כך הוא מוחזק ומתקיים ע"י העני שקיבל ממנו כספי הצדקה.

ומביא את פירושו הידוע של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם פי"ז) עה"פ (משלי ג יח) 'עץ חיים היא למחזיקים בה', דלא כתיב 'למחזיקים אותה', כי אכן הם רק נראים כמחזיקים את התורה, אבל עפ"י האמת כל קיומם אינו אלא ע"י החזקתם את התורה, והתורה מחזקת אותם.

והדברים מפורשים במדרש בפרשתן (ויק"ר לד ח) על לשון הכתוב (רות ב יט) שאמרה רות לנעמי על בועז (שגמל עמה חסד ונתן לה לאכול) 'שם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז', אשר עשה עמי לא נאמר אלא אשר עשיתי עמו, כי 'יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית'.

פעם שלח הרה"ק הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע את בנו הרה"ק הרי"צ זי"ע לעשות טובה ולסייע ליהודי מסוים, מיהר הרי"צ לקיים מצות אביו, ואכן, אחר כמה יגיעות עלה בידו לעזור לו ולחלצו ממיצרו. חזר הרי"צ אל אביו כשהוא שמח ב'שמחה של מצווה' ואמר לאביו בסיפוק 'עשיתי שליחותך, בעשיית הטובה לפלוני'... נענה אביו והשיב לו, בשני דברים טעה מר, א. על שאמרת עשיתי שליחותך, והרי אינו נכון, שהרי לא אתה עשית כן, אלא הקב"ה הוא עשה, הוא עושה והוא יעשה לכל המעשים, כל חלקך במצווה זאת לא היה אלא שאתה היית שלוחו של מקום [כלומר, שכבר נגזר עליו להינצל ולצאת מאפילה לאור גדול ברגע זה, ואף אם לא היית פועל עבורו היה נושע מצרותיו, דהרבה שלוחים למקום], ב. מה שאמרת 'עשיתי טובה לפלוני' אינו נכון, כי אדרבה הוא עשה לך טובה, שכן אמרו חז"ל 'יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית'.

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקקות

לו זולתו, ויעניק לעני נדבה הגונה ביד רחבה, וממילא יעשה כל אשר בידו להחזיקו ולהחיותו.¹

וזוהי ההכנה הראויה למתן תורה, כפי שרמזו ה'בני יששכר' (חודש אייר ג א) דאיכא ל"ב תיבות מתחילת התורה - בראשית ברא ועד וירא אלקים את האור ב, והתיבה הל"ג היא טוב, (ומרמז על מ"ט ימי הספירה, כי גימטריא של ל"ב עם 'טוב' עולים מ"ט), להורות שעיקר עבודת האדם להפוך את לבו ל'לב טוב', לגמול חסד עם אחרים ולהיטיב להם ככל האפשר לז"ח.

מצינו במדרש (במ"ד יא ו) שפירשו מה שנאמר בברכת כהנים 'ויחנך' (במדבר ו כה) - 'יתן בכם דעת שתהיו חוננים זה את זה ומרחמים זה את זה'. ומלבד מה שלמדנו מכאן כי 'ברכה' היא לאדם שהוא חונן ומרחם על אחרים, עוד בה ייאמר, שמי שיש בו דעת, מבין בשכלו כמה טובה גדולה היא לעצמו בשהוא חונן ומרחם על אחרים, וזאת הברכה שבירך הקב"ה את ישראל - שיהיה להם 'דעת' כט.

לענין השמיטה, כי אחר שלמד האדם בקיימו מצוות שמיטה את עיקרי ויסודות האמונה, אפשר שיבוא ויאמר, מדוע עלי לתמוך מממוני באחי האביון, הרי אין הבורא ית' גומל רע עם האדם, וברור הדבר שכל 'עניותו' לטובתו הגמורה היא, ומה לי לבוא להיטיב עמו בנגד רצון הבורא. לזה אמרה תורה - כי ימוך אחיך, אל תחזיק באמונה בעת הזאת, אלא הטה את ירך אליו להושיעו בצרת נפשו... כי האף אמנם שעל כל יהודי להאמין בה' האלוקים כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, אמנם אין זה אלא לגבי עצמו, אבל בין איש לרעהו לא יאמר בן ויטה שכם לסייעו כל אשר בידו ואף יותר מזה.

וב'אלשיך' הקדוש (תו"מ בפרשתו) ביאר שלכן כתיב 'זהחזקת' לשון יחיד, שלא יסמוך על ה'רבים' שהם כבר יעזרו לעני, זה הכלל, לעולם יאמר אדם 'אין הדבר תלוי אלא בי', ויחשוב לעצמו לולי עזרתו ימות הלה ברעב, ואין אדם וכת בעולם שיכול לעזור

כז. כיו"ב רמז לה המגיד מדובנא זצ"ל (וכן הוא באלופי יהודה פר' לך ד"ה והאמין) בפסוק (תהלים מא ב) 'אשרי משכיל אל דל', דבלשון בני אדם נקראים הכופרים והאפיקורסים בשם 'משכילים', ולכן קאמר דוד 'אשרי משכיל' שבנוגע אל דל - להחזיקו ולהחיותו יעשה עצמו כמשכיל, ולא יהא אז 'בעל בטחון' אלא יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו. כעין זה מצינו להרה"ק מקאסאן זי"ע (בני שלשים דברי יוסף דרוש ג) שביאר את הפסוק (שם יד ו) עצת עני תבישו כי ה' מחסהו כי העני חושב עצות על עשיר פלוני שיעזרהו בנתינה שיש בו ממש, ואילו בבואו אל העשיר יענה לו - מה לך כי באת אלי, לך נא אל בוראך ומי שברא יומך ברא פרנסתך (תנחומא בשלח כ).

כח. מעשה הובא בחז"ל (הובא בב"ר לג א; ירושלמי ב"מ פ"ב) פעם נסע 'אלכסנדר מוקדון' למדינת קציא המצויה מעבר להרי החושך, בהיותו שם נכנס אל מלך קציא וביקש מעמו ללמוד את חוקי המשפט במדינתו, איך הם דנים את העם. ויהי היום, ויתייצבו שני אנשים לדין אודות קרקע מלאה אשפה שאחד מהם מכר לחברו, ולאחר המכירה מצא הקונה מטמון של אבנים טובות ומרגליות בתוך האשפה. הקונה טען, 'קרקע' קניתי 'מטמון' לא קניתי, ואין המטמון שייך אלא ל'מוכר'. אך המוכר טען, מכרתי הקרקע וכל אשר בה ושל הקונה הוא... שאל המלך את אחד מהם האם יש לו בן, ויען הלה, הן, לאחמ"כ שאל את השני, האם יש לך בת, ענה הלה, הן, פסק המלך שישא הבן את הבת והמטמון יעבור לידיהם... וירא המלך שאלכסנדר מוקדון תמה על 'פסק דינו', ושאלו, וכי לא טוב דנתי, ואלא מה אתם הייתם עושים במצב כזה... ויען אלכסנדר הייתי מוציא להורג את המוכר ואת הקונה גם יחדיו. ונוטל את האוצר למלכות. מששמע מלך קציא את דבריו, שאלו, האם השמש זורחת אצלכם, אמר לו הן, חזר ושאלו האם הגשמים יורדים במדינתכם, אמר לו הן. המשיר ושאלו, האם יש בהמות במדינתכם, אמר לו הן. אמר לו מלך קציא, דע לך שלא בזכותכם הגשם יורד ולא עבורכם החמה זורחת, אלא בזכות אותן בהמות, כדכתיב (תהלים לו ז) 'אדם ובהמה תושיע ה'', הקב"ה מושיע את האדם ומביא לו חמה ומטר בזכות הבהמה.

וביאר הדברים בעומק יותר, שאלכסנדר מוקדון התכוון לומר, כל מהלך חיינו הוא לחשוב כל איש רק על עצמו, ע"כ אם היה בא לפני 'דין' כזה הייתי הורג את שני בעלי הדינים, שהרי הם באים להשריש בקרבנו כנגד מהלך חיינו וקיומנו. אמר לו מלך קציא אם אין אתם מבינים את תכלית החיים והחיות, לעזור ולסייע איש לרעהו בלב ונפש חפיצה, גרועים אתם מבהמות הארץ, ואינכם ראויים לא לחמה ולא למטר... כט. שמעתי מבעל המעשה הרב הגאון החסיד הישיש מתושבי בני ברק שליט"א שזכה לאריכות ימים מופלגת בלעיה"ר יאריך ה' ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים, משנשאל 'במה הארכת ימים' סיפר מה שאירע עמו לפני כצ'

באר הפרשה - פרשת בהר בהזקותי

ז

יהי ה' בעזרנו, להוליכנו קוממיות לארצנו, ומעתה ועד עולם ינהלנו על מי מנוחותל, מתוך שפע רב עד בלי די, ובא לציון גואל בב"א.

שנה (כשהיה בן י"א שנים), הלה נתייתם מאמו בעודו בעריסתו, ואביו נישא בשנית, פעם נתדפק עני על דלת הבית - בעת שאמו (חרגתו) עסקה במליחת שני עופות, נכנסה האם לתוככי הבית לחפש אחר איזה 'פרוטה לעני', בתוך כך ראה העני את ה'עופות' לנגד עיניו, חמדם, נטל אחד מהם ונמלט על נפשו, כשבני המשפחה רודפים אחריו ואינם משיגים אותו.

כעבור שבוע ימים בא אביה לבקר בביתם, ובאותה שעה שוב בא העני ה'גנב' זה בביתם, משראתה אותה האם קראה לאביה שבא והכהו שני סטירות על לחיו כראוי לגנב כמותו - באמרו, וכי אינך מתבייש לשוב הנה לבקש מנדבת ידינו. ויברח העני כל עוד נפשו באפו... ה'ילד' שראה כל זאת וחשש מ'קפידתו' של הגנב, החל מרדף אחריו בכדי לבקש מאתו מחילה סליחה וכפרה על אשר עוללו לו, משראה הגנב כי הילד רודף אחריו חשב כי הלה רוצה להשלים את עבודת ההכאה, לכן הגביר את מרוצתו, זעק אליו הילד, עמוד נא, מבטיחך אני שלא אזיק לך מאומה, נעתר הגנב ועמד ממרוצתו, ניגש אליו הילד ונתן לו מלא חפניים מטבעות זהב (שנתן לו אז אבי אמו) וביקש מעמו שיענה ויאמר שאין לו כל קפידה עליהם, עשה העני כרצונו, ואף הוסיף לברכו ב'אריכות ימים'. ומכאן סוד אריכות ימיו בצלילות הדעת כמאה שנות חיים טובים, כה יתן ה' וכה יוסיף.

עוד סיפר החסיד הישישי, כי מוצאו מעיר סאטמאר (בחבל אוונגריין), ובהגיעו לפרקו נשא את ב"ב שמוצאה מעיר טעמעשוואר (שבחבל רומניי), בעת גמר השידוך נקבע ביניהם כי בני הזוג ידורו כמחצית השנה בטעמעשוואר מקום מגורי הכלה, ולאחמ"כ יעקרו ל'סאטמאר' (מקום שהיה נחשב כיותר בטוח מפגעי המלחמה - שכן לא במהרה פלשו האוייבים לתוככי אוונגריין), בהגיע העת סירבה האשה לעקור מדירתה, לאחר דין ודברים פנו השניים אל הרה"ק ה'דמשק אליעזר' ז"ע שהיה אז מרבני העיר, האברך טען שהיא הבטיחה וקיבלה על עצמה לעקור דירתם בגמר מחצית השנה מנישואיהם, לעומתו טענה האשה ש'בת יחידה' היא להוריה ועתה רואה שאי אפשר לה לעוזבם לבדם... נענה הרבי ואמר אף אם נאמר שהאשה הבטיחה לעקור דירתה, מכל מקום יש לה 'פתח חרטה' בראותה שאי אפשר לעזוב את ההורים לבדם, על כן יותר לה הבעל ויישאר בטעמעשוואר.

כל זה היה בשנת 'ת"ש' - בפרוץ ה'מלחמה', ומאז עברו כחמשה שנים שבהם לא נודע לאברך מה עלה בגורל משפחתו, עד שנודע לו של"ע איש מבני משפחתו לא נותר בחיים זולתי הוא עצמו, כי בטעמעשוואר ניצל מהמלחמה בקל יותר מבסאטמאר... וכל זה בזכות הוויתור.

ל. כך כתב הרה"ק ה'קדושת לוי' ז"ע, על הפסוק 'והפקדתי עליכם בהלה' (כו טז), 'ופקדתי' הוא מלשון פקידה וחסרון (כמו"ש ויפקד מקום דוד) ומרמז בזה 'ברכה' שהקב"ה יחסר מעלינו כל מיני בהלות ופחדים שלא יבואו בקרב בני ישראל, אך שלום ושלווה ישלטו במעוננו בב"א.